

# Taxus baccata

46



# Taxus



De Althæa Pers





AS



BLAD



BLOEIWIJZE



BIJPRODUCT



STUIFMEEL



WORTEL



ZAAD



ZOMERTAK



HOUT



SCHORS



VRUCHT



GASTEN DIERLIJK



GASTEN PLANTAARDIG



TAKDOORSNEDE



WINTERTAK



# Taxus baccata

## *Taxus*

Bij de taxus kan geen kwade tover blijven.

*Oud Hollands gezegde.*

De taxus baccata is een telg uit de taxusfamilie. De taxus is samen met de jeneverbes en de grove den een van de drie inheemse naaldhoutsoorten die, vanaf het begin van onze jaartelling, nu nog in ons land in het wild voorkomt.

¶ Taxus is zowel de Latijnse als de Nederlandse naam. De geslachtsnaam taxus is afgeleid van het Griekse woord taxon, dat *boog* betekent. Dat komt goed uit, want het hout is zeer geschikt voor het maken van bogen. De Latijnse soortnaam baccata verwijst naar de opvallende, rode schijnbessen. Een in ons land veel voorkomende volksnaam is venijnboom. Veel onderdelen van de taxus zijn namelijk giftig.

¶ De taxus verscheen in onze streken omstreeks 3000 voor Christus. Hij wordt veel aangeplant in parken en tuinen. Vandaar uit verwildert hij regelmatig in de omgeving, dankzij de hulp van vogels. Hij is gebonden aan een mild, vochtig klimaat en is goed bestand tegen schaduw. De taxus is een van de zeldzame bomen die onder beuken kan groeien. Hij ontwikkelt zich het beste op lichte, vochthoudende, lemige en kalkhoudende grond.

¶ De taxus is een uitermate langzame groeier, die heel erg oud kan worden. Men zegt dat er taxusbomen bestaan die meer dan 2000 jaar oud zijn. In ons land staat de oudst bekende taxus sinds 1870 in het Arboretum Trompenburg in Rotterdam. Ondanks zijn ouderdom zijn de stammen zelden meer dan een meter in doorsnee, terwijl de hoogte tussen de tien en vijftien meter blijft.

¶ Vaak zien we de taxus in een breed uitgegroeide struikvorm. Hij laat zich heel gemakkelijk snoeien. We zien hem dan ook veel in hagen of geknipt in allerlei fantasievormen. In de beroemde tuinen van Versailles is door tuinontwerper André Lenôtre veel gebruik gemaakt van in bijzondere vormen gesnoeide taxustruiken.

¶ De taxus vormt een zware, doorgaande stam met veel zijtakjes die niet afvallen. Hij vertakt zich al op geringe hoogte. De takken zijn tamelijk fors, horizontaal of opstijgend met onregelmatige, enigszins hangende takken. De schors is roodbruin en schilfert sterk af, waardoor onregelmatige, rode vlekken ontstaan.

¶ De bladeren zijn lijnvormige, vlakke naalden, die van boven donkergroen zijn en van onderen lichtergroen van kleur met twee lichtgroene strepen. De naalden zijn zacht en lopen uit in een scherpe punt. Ze blijven gemiddeld zeven jaar aan de boom zitten. De naalden zijn afstaand en zitten aan de zijtakken in twee rijen.



¶ De taxus is tweehuizig, dat betekent dat de mannelijke en de vrouwelijke bloemen elk aan afzonderlijke bomen tot ontwikkeling komen. De bloeitijd is maart, april. De mannelijke bloeiwijze bestaat uit kleine, gele bloempjes. Ze bevinden zich aan de onderkant van de takken. De vrouwelijke bloemen komen uit kleine, eivormige knopjes en bevinden zich aan de uiteinden van de kortere takken. Ze geven een kleverige druppel af, waarmee ze het rondzwevende stuifmeel opvangen. De mannelijke bomen dragen beschubde kegels.

¶ Het zaad van de vrouwelijke bomen is omgeven door een prachtig paarsrood, vlezig napje in de vorm van een bes. Deze besjes zijn heerlijk zoet en worden graag door vogels gegeten. Het onverteerde zaadje wordt in de omgeving achtergelaten en draagt zo bij aan de verspreiding van de taxus. De zoete smaak van het besje is echter verraderlijk. Het is heerlijk, maar het is dan ook echt het enige onderdeel aan de taxus dat niet giftig is.

¶ Alle andere delen van de boom bevatten taxine. Voor mens en dier is dit gif levensgevaarlijk en soms zelfs dodelijk. Er zijn veel paarden, koeien en geiten ten slachtoffer gevallen na het eten van taxustakken. Het aanplanten van taxusbomen is daardoor in verschillende delen van Europa verboden.

¶ Het hout van de taxus is één van de duurzaamste en zwaarste naaldhoutsoorten van Europa. Helaas levert de relatief kleine boom een kleine hoeveelheid werkhout. Het hout is echter zeer gezocht. Het zware,

taaie en sterke, roserode kernhout, dat dikwijls prachtig getekend is door de roodbruine ringen, steekt scherp af tegen het vrij brede, witgele spinthout. Het taxushout laat zich gemakkelijk bewerken. Het werd al door de Neanderthalers gebruikt voor het vervaardigen van speren en later voor pijlen en bogen. Tegenwoordig wordt het hout toegepast bij de vervaardiging van sportartikelen, muziekinstrumenten, beeldhouwwerk en meubelen.

¶ Taxus bevat taxol, een stof die effectief is gebleken bij de bestrijding van kanker aan de eierstokken. Taxustakken die vrijkomen bij het snoeien, worden ingezameld en verwerkt tot een belangrijke grondstof in een geneesmiddel.

¶ In de Keltische traditie is de taxus de oudste boom op aarde; hij staat in verband met de dood. Ook heden is hij nog veel op begraafplaatsen te vinden. De taxus speelde in de Germaanse dodencultus een belangrijke rol. Robin Hood en zijn bende zouden hun kracht en succes te danken hebben gehad aan hun bogen van taxushout. Robin werd dan ook begraven naast een taxus. Een taxustakje op je lijf gedragen, verjaagt het kwaad. Een oud gezegde luidt: 'Bij de taxus kan geen kwade tover blijven'. Met andere woorden: kwade geesten en demonen zorgen wel dat ze uit de buurt van een taxusboom blijven.

Vindplaats : Aula TU, Delft.

